

Ifjúsági mozgalmunk három nemzedéke (1.)

Tanulva tanított

Mostanában kevésbé divat véleményt kérni az idősebbektől. Talán azért, mert a „bezzeg a mi időnkben” vesztett hiteléből. A múltat mégsem árt néha felidézni, mert szolgálhat tanulságokkal. Ezt teszi a szegedi Ifjúsági Házban nemrég bemutatott kiállítás és a városzerte elkezdődött ifjúságmozgalom-történeti gyűjtés is. A gyűjtők — a Móra Ferenc Múzeum tudományos munkatársai, valamint a megye és a város KISZ-esei — levéltári iratokat kutattak fel és ma élő személyeket kerestek meg, hogy dokumentumokat kérjenek tőlük. A tárgyak, emlékek közül hármat választottam ki. Arra keresve a választ, hogy mi húzódik meg a háttérükben.

A Horthy-féle ellenforradalmi rendszer köztudottan nem bánt kesztyűs kézzel a haladó mozgalmakkal. Nem igen engedett a szociáldemokratáknál baloldali szervezkedést. Mégis létezett a KIMSZ, soraiban az ifjúkommunistákkal, akiknek az SZDP legalisan működő országos ifjúsági bizottsága is lehetőséget adott a találkozáshoz. Szegeden 1932 januárjában alakult meg az OIB szegedi helyi csoportja. Az alapítók között volt Machánszky József is. Róla több fényképpel látható a gyűjteményben. Ő maga így emlékezik:

— Osztályhelyzetemre korán gyermekkoromban ráébredtem. Ha az egyik társamnak rongylabdája volt, megszabhatta, hogy kik játszanak a csapatban. Karácsonykor az iskolában kiállították a szegényebb gyerekeket az osztály elé. Közéjük küldtek engem is, bár mi nem voltunk annyira szegények. A nagybátyám szervezett munkás volt. Ő vitt el először a Hétvezér utcai munkásoktáborba. Hamar befogadtak, s ez akkoriban nem volt kis dolog. A bizalmatlanság volt a mozgalmak rákfenéje. Mint rendkívül érzékeny gyerek, a hasonló helyzetűek társaságában éreztem magam legjobban.

— A munkásoktáborban házi újságot is készítették a baloldali szociáldemokraták. Ennek szerkesztésében a korom miatt nem vehettem részt, de beléphettem a természetbarátok turista egyesületébe. A kirándulásokon szabadon beszélgethettünk, értékeltük a politikai helyzetet. Nem tartottunk annyira a rendőrségtől, mint a városban.

— A gazdasági válság csak növelte a szervezkedőkkel szimpatizáló táborát. Működött a munkás szavalókórus, amelynek szellemi vezetője, spiritusz rektora dr. Szepesi Imre orvos volt. Kezdetből fogva sokat köszönhetek neki. Hatására kezdtem vonzódni a könyvekhez. Később, ha billárdozni tanultam, akkor is felkutatam a hozzá tartozó szakirodalmat. Ha pedig emberekkel foglalkoztam, pszichológiát olvastam. A filozófia például ma is rendkívül érdekel.

— 1932-ben tartóztattak le először, hatvankettő magammal. A mi besúgónk Narancs fedőnéven írta alá a jelentéseit. Azóta az igazi nevét is tudom. A letartóztatások lépcsőzetesen történtek. A vizsgálat befejeztével a legtöbb letartóztatott szabadon engedték, köztük engem is. Azért megismertem a körbepofozást, meg a farkasgúzt. Nem lettem hős ettől, bár kiálltam a próbát. A kommunista sejt-hez tartozó elvtársakat és a mi vezetőinket a vizsgálat után átvitték a Csillag börtönbe.

— Mint kiderült, a fiatalokat a rendőrségnek sem sikerült megtörni. A kiszabadultak egy csoportja, amikor megtudta, hogy a lefogott kommunisták jelszavakkal akartak festeni, május elsejére, a 17 éves Börcsök Ignác vezetésével megselekedtek ugyanezt. Mondhatom, ez korántsem volt veszélytelen akkor. Az utcákon, tereken bárki lefűlhetett volna őket. Szabadláb-

minchatban tizenkettőnk tartóztattak le. Ellenem nem találtak bizonyítékot, s kénytelenek voltak felmenteni. Az állásomat viszont felmondták. Három évre rendőri felügyelet alá kerültem. Ez azt jelentette, hogy este 8 után nem léphettem az utcára, hetente kétszer jelentkeztem a kapitányságon, s így tovább. Ennek ellenére bejártam a munkásoktáborba gazdaságpolitikai előadásokat tartani. Tanulva tanítottam és ebben sokat segítettek a könyvek. A háború kitörése után nem engedelmesskedtem a büntetőszázadba szülő behívónak. Megszöktem hazulról és bújkáltam. Jugoszláv területen is dolgoztam. Onnan hamarosan kiutasították, azzal az indokkal, hogy múltam miatt segítségére lehetek az angol ejtőernyősöknek. Utána halász is voltam a Tiszán.

— A felszabadulás után évekig dolgoztam a párt különféle munkabizottságaiban. Fogtechnikus a szakmám, három éve nyugdíjaztak. 1968-ban politikai munkámért megkaptam a Szocialista Hazáért Erdemrendet. A későbbiekben még két kormánykitüntetésem is van. Érzem, ma sem szakadtam el a fiataloktól. Szívesen beszélgetek, vitatkozok velük. Amit a legjobban hiányolok belőlük, az a feladatok teljesítése közben jelentkező spontaneitás...

Jámor Ernő

Pályázat

A gazdaságosan, sorozatosan létesíthető építmények előkészítése okán hirdetett országos pályázatot a városi szennyvízátelő telepek előregyártásának megoldására az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság, az OVH, az ÉVM.

A pályázóktól azt várják, hogy a háztartási és az ipari szennyvíz átemelésére olyan komplex megoldást dolgozzanak ki, amely lehetővé teszi, hogy az országban bárhol, ahol csak szük-

séges, jól iparosított építési módszerrel, tehát előregyártott elemekből és szerkezetekből gazdaságosan és gyorsan létesíthessenek korszerű átemelő telepeket.

A pályázati kiírást április 14-től vehetik át az érdeklődők a Fővárosi Csatornázási Művek üzemelevezési főosztályán, s a kész munkákat legkésőbb október 20-ig kell benyújtani. A pályázat eredményét legkésőbb december 8-ig hirdetik ki.

(MTI)

HÁZASSÁG

Barabás János és Laukó Emília, Gyémánt József és Jankovics Györgyi, Illés Imre és Ocskó Margit Éva, Andó Pál és Szűcs Lilla Csilla, Krimer Tibor Zoltán és Salamon Eszter, Vági Ferenc és Sáreczki Éva, Demus Elek és Bálint Erika, Simon János és Pataki Gabriella, Schmidt Sándor és Bögre Lida Maria, Veszelszki István és Maroti Angéla, Szűcs Károly és Felföldi Erika, Kőszó Mihály és Tóth Zsuzsanna, Tombácz Róbert és Kopornyi Gabriella, Ördög Zoltán és Katona Klára, dr. Balla Sándor és Turi Erika házasságot kötöttek.

SZÜLETÉS

Gera Péternek és Komár Margitnak Ibolya, Gyapjas Sándornak és Horváth Erzsébetnek Nikolett, dr. Szilárd Andrásnak és Kovács Rozáliának Agnes, dr. Zsuzsanna, Vörös Sándornak és Biczók Piroskának Sándor, Keresztesi Attilának és Miklós Zsuzsannának Nóra, Márta Sándor Mihálynak és Nagy Katalinnak Kinga, Kecskeméti Ernőnek és Kovács Katalin Juliannának Rita, Molnár Pálnak és Szép Magdolnának Magdolna, Farkas Józsefnek és Horváth Mária Piroskának Krisztina, Gurdics Lajosnak és Komáromi Ibolyának Gábor, Boldizsár Györgynek és Ördög Juditnak György Zoltán, Csik Ferenc Mátjának és Pintér Mária Erzsébetnek Andrea Agnes, Szemerédi Ferenc Lajosnak és Papdi Ibolyának Agnes, Ötödi Zoltán Lajosnak és Vári Mária Mártának Zsófia, Takács Sándor Lászlónak és Takács Matildnak Attila, Pelikán Jánosnak és Rácz Agnesnek Anett Doris, Mikló Sándornak és Garay Jusztiának Sándor, Szilágyi Ferencnek és Klein Éva Juliannának Ferenc András, Tokodi Jánosnak és Vass Erzsébetnek Agnes, Kovács András Pálnak és Jójárt Erzsébetnek Zsolt, Gyulai Józsefnek és Kónya Klárának Szabolcs, Fodor Gábornak és

Családi események

Kanizsai-Nagy Adriennek Katalin, Révész Sándornak és Szili Iónának Mónika, Balog Péternek és Rácz Terézának Edina, Herche Péter Friedrichek és Kopasz Agnesnek Veronika Agnes, Dobó Sándor Józsefnek és Kovács Katalinnak Krisztina, Répás Károlynak és Monostori Ióna Juliannának Károly Kálmán, Szabó Imrénének és Mészáros Mária Erzsébetnek Imre István, Fodor Imrénének és Kóródi Piroskának Gábor, Szabó Józsefnek és Vajda Valériának Gabriella Lilla, Bernula Mihálynak és Duda Idikónak Akos Milán, Hüse Lajos Tibornak és Uljiczki Erzsébetnek Tibor, Szekeres Ferencnek és Sándor Jolánnak Erika, Kálmán Istvánnak és Szekeres Mártának Zoltán Szabolcs, Lukács László Jánosnak és Domonkos Katalinnak Zsuzsanna, Lovász Lászlónak és Vesztergombi Katalinnak Anna, Ambrus Mihálynak és Molnár Erzsébet Terézának Erzsébet, Lippai Mátjának és Szilasi Mártának Gábor, Pesti Mihálynak és Márta Katalinnak Katalin, Nagy Miklósnak és Vaskó Erikának Anikó Edit, Váradi Antalnak és Kolonics Anna Katalinnak Andrea, Nagy Lászlónak és Kovács Juliannának Ióna, Belső Péternek és dr. Halász Katalin Vilvának Nóra, Görög László Sándornak és Fülöp Emese Margitnak Attila László, Kunyik Zoltánnak és Konkoly Mártának Zoltán, Molnár Ferencnek és Sós Magdolna Iónának Péter, Vig Tibornak és Balázs Rozália Saroltának Tibor, dr. Korom Lászlónak és dr. Va-

Tudományos információs központ

Tudományos és technológiai információs központ létesült Mongólia fővárosában. A létesítményt a KGST-tag-országok építették fel térítés nélkül. A berendezések szerezését szovjet, csehszlovák és NDK-beli szakemberek végezték. A központ a szocialista országokból érkező nagy mennyiségű információt feldolgozását végzi, valamint elősegíti a tudomány és technológia további fejlődését a Mongol Népköztársaságban. (BUDAPRESS—MONCAME)

Nyugdíjasok a moziban

Az idős emberek bőséges szabad idejének eltöltésében — sokuknál a munkásségek — időhiány miatt „bőjtjét” is kárpótolva — nagy szerepet játszik a mozi. A Csongrád megyei Moziüzemi Vállalat gondolván a nyugdíjasokra, Szegeden kedvezményes bérletekkel támogatja mozijárásukat. Az eddigi kedvező tapasztalatok birtokában a jövőben kiterjesztik a nyugdíjasbérlet-akciót, s Szegeden — a Filmtéka kivételével — a vállalat valamennyi mozijába adnak ki nyugdíjas bérletet, melyet a Vörös Csillag és a Fáklya mozi pénztárában árúsítanak.

Az akció külön érdekessége, hogy egy nyugdíjas több bérletet is válthat új előadást megnézhet. A tíz forintba kerülő bérlet ugyanis tíz előadásra szól, s a pénztárnál tetszés szerint kiválasztott jegyért — annak eredeti árától függetlenül — a bérlettulajdonos csupán három forintot fizet.

A bérletet egyébként a nyugdíjas házastársa is megkaphatja akkor is, ha még dolgozik, s jár a bérlet a fiatalabb, de rokkantnyugdíjban levő embereknek is.

József Attila közöttünk

9. Az érettségi

Pünkösdvasárnap, 1923. május 20-án ünnepelték báráit, hívei Juhász Gyulát költői működésének negyedszázados jubileuma alkalmából. A Belvárosi (ma Szabadság) moziban Babits Mihály, Kosztolányi Dezső, Móra Ferenc köszöntötte. A Közművelődési palota előtt fénykép készült a baráti társaságról. Ott van rajta, hátul, csak a feje látszik, József Attila is.

A fiatal költő néhány, Mezőhegyesen töltött nap után A Kosmosz éneke címmel hónapokon át frott mesterszontját hozta magával az ünnepelt Juhász Gyulának. A szegedi ünnepségen megismert Mikes Lajos, az Est-lapok irodalmi szerkesztője később szintén egyengette a makói költő útját a fővárosi irodalmi világban. Ugyancsak ekkor ismerkedett meg József Attila Szabó Lőrinnel. Június 15-én Makón ünnepelték Juhász Gyulát. József Attila erre az alkalomra írta Juhász Gyuláról való nótáját. Az ünnepést összekötötték Makai Emilre való emlékezéssel: sírjánál Juhász Gyula idézte költőelődjének alakját. Itt is fénykép készült: rajta van Makai Ödön is. József Attila

nagy elégtétele lehetett, hogy gyámja saját szemével láthatta azt a kiváló makói férfiakból álló környezetet, amely ifjú sógorát itt körülvette és őt fiatalága ellenére rendkívüli megbecsüléssel támogatta.

A depressziók és a síkkerek közötti vívódás közepeztől József Attila magánvizsgáira. Június 25-én a VII. gimnázium, 28-án a VIII. osztály anyagából tett magánvizsgát. A hetedikből jórendű, a nyolcadikból elégséges eredményt szerzett. A körülményekhez képest ez is szép, hiszen ezzel éppen egy évvel előzte meg hajdani osztálytársait. Hittanvizsgára ismét Battonyára kellett utaznia, de Mezőhegyesen elfelejtett átszállni, így Medgyesegyházról gyalog kellett átbállagnia Battonyára. A vizsga után néhány napot ismét Mezőhegyesen, majd Pesten töltött. Közben július 1-én Etus néne már Makóra érkezett egy kis nyaralásra. 7-én József Attila is vizsgát írt Makóra, s mivel sem Esperstől, sem Keszternél nem volt hely, másutt kellett megszállniuk. Etus a Makai rokonságnál, Riesz néniénél a Szegedi u. 41. alatt, Attila pedig a közelben egy kofaasszonynál, bizonyos Rozi néniénél, akinek kislétét még érdemes volna kiderítenie a helyi kutatásnak.

A kizsomborihoz hasonló, szép nyár volt ez mindketekük számára. Etus így számolt be Jolánának: „Ne agódj az Attila miatt, él mint hal a vízben, igaz, hogy nehezen kapott lakást, de hál’Istennek azért mindig elég jókedvű. Minden délután lemegyünk a strandra, ami talán tíz percre van tőlünk, s igazán nagyon szép út vezet odaig. A víze nagyszerű, egy kicsit, igaz, hogy iszapos, de nagyon egészséges.” E levélhez fűzte hozzá Attila is a maga mondanivalóját: jól van, de szállásán nincs villany, nem tud dolgozni, ez búsítja. Homonnai Nándornál a két testvér le is fényképezkedett.

József Attila készült az érettségire: Már megest szorgalmasan tanulok, de azt hiszem, lekéstem az érettségire való jelentkezéssel. Ha így van a dolog, akkor beíratkozom rendkívüli hallgatónak, és karácsonykor érettségizem. Eredetileg tehát szeptemberben akart érettségizni, hogy már őszszel egyetemre járhasson. Mégsem így történt: ősszel Pestre ment, s kezdte kiépíteni ottani irodalmi összeköttetéseit. Bekapcsoltott a Kékmadár című folyóirat szerkesztésébe, mégpedig rejtélyes okból a lapnak „közgazdasági rovatvezetője” lett.

József Attila, Tehát nem elnézésért remélve a készületlenségéért, hanem éppen ellenkezőleg: hadd lássa Pintér, kit akart elbuktatni, ki nek adatott magyar irodalomból elégséget!

Az érettségi után már jött is Makóra. Csak a karácsonyot várta meg. „Távíratlan jelentette be érkezését” — emlékezett vissza Esperstől. Szilveszterkor a makói hírlapírók „görbe estien” verssel szerepelt, pénzt is keresett velük.

1924 januárja pihenéssel, olvasással és költői alkotómunkával telt el. Esperst János Kazinczy utcai házában ölelő csöndjében.

Péter László
(Folytatjuk.)